

4. Uusi testamentti

Kartassa on Palestiina Uuden testamentin aikana. Monet Raamatun tapahtumat liittyvät maantieteellisiin paikkoihin, jotka voidaan tunnistaa tämänkin päivän kartasta.

Uusi testamentti muodostaa Raamatun toisen osan. Tekstit on jaettu sisältöjensä perusteella neljään ryhmään, jotka ovat evankeliumit, historiakirja, kirjeet ja profeettakirja. Evankeliumit sisältävät kuvauksen Jeesuksen elämästä, toiminnasta ja kärsimystiestä. Historiakirja kuvaa seurakunnan syntyä ja leviämistä uusille alueille. Kirjeiden avulla seurakuntien johtajat ovat opastaneet kristittyinä kasvamisessa. Profeettakirja suuntaa tulevaan vertauskuvallisten näkyjen avulla.

Keskeiset käsitteet

- Uusi testamentti
- evankeliumi
- Messias
- synoptiset evankeliumit
- Apostolien teot
- Pietari
- Paavali
- kirjeet
- Johanneksen ilmestyys
- apokalypsi

Uudessa testamentissa kerrotaan, että Jeesus haudattiin Joosef Arimatialaisen itselleen ostamaan hautiluolaan, joka on saattanut muistuttaa kuvan vanhaa jerusalemlaista kalliohautiluola. Markuksen evankeliumin mukaan Jeesuksen haudalle menneet naiset kuuluivat enkelililtä, että Jeesus on noussut kuolleista ja hänet voisi nähdä Galileassa. Pohdi, mikä merkitys enkelin sanomalla oli Jeesusta seuranneille naisille.

Evankeliumit

Sana **evankeliumi** on lähtöisin Markuksen evankeliumin alusta, jossa kuvataan, kuinka ilosanoma eli evankeliumi Jeesuksesta lähti liikkeelle. Jeesuksen elämään liittyvästä suullisesta ja kirjallisesta perinteestä ovat neljä eri kirjoittajaa muokanneet kukin oman juonellisen kertomuksensa.

Evankeliumien tarkoituksena oli tuoda esiin, että Jeesus on juutalaisten kirjoitusten ennustama **Messias**, pelastaja. Niinpä tekstit ovat pikemminkin uskonnollisia todistuksia kuin tarkkoja historiallisia dokumentteja. Kirjat on nimetty 100-luvulla neljän henkilön mukaan, jotka ovat Matteus, Markus, Luukas ja Johannes. Evankeliumien varsinaisista kirjoittajista ei tiedetä paljoakaan.

Kaikki neljä evankeliumia kertovat saman perusjuonen Jeesuksen opetuksesta, toiminnasta, kuolemasta ristillä sekä tyhjästä haudasta. Matteus, Markus ja Luukas kuvaavat tapahtumia yhteneväisesti, mistä syystä heidän evankeliumeistaan käytetään nimitystä **synoptiset evankeliumit** eli yhdessä katsovat evankeliumit. Markuksen evankeliumi on vanhin ja sekä Matteus että Luukas ovat käyttäneet sitä lähteenään. He ovat hyödyntäneet myös muita Jeesuksen sanojen kirjallisia kokoelmia, jotka sen sijaan eivät ole olleet Markuksen käytössä. Johanneksen evankeliumi kuvaa tapahtumia aivan omalla tavallaan.

Markuksen evankeliumi on syntynyt 60–70-lukujen taitteessa. Syntypaikka on luultavasti Rooma, Syyria tai Palestiina. Markuksen evankeliumi on kuin salapoliisiromaani, jossa Jeesus salaa aina kuolemaansa saakka olevansa Messias. Hän kieltää puhumasta ihmeteoistaan, eivätkä edes haudalle tulleet naiset kerro näkemästään tyhjästä haudasta kenellekään. Evankeliumin lopussa on pitkä kuvaus Jeesuksen kärsimyksestä ja ylösnousemuksesta. Se on kuin koodi, joka paljastaa Jeesuksen jumalallisuuden ja selittää hänen toimintansa merkityksen ihmisten pelastajana.

Matteuksen evankeliumi on syntynyt 80–90-luvulla Syyriassa. Matteus kuvaa Jeesuksen suurena opettajana ja kuninkaana, joka tuo näkymättömän Jumalan valtakunnan ihmisten maailmaan. Jeesuksen seuraajat kuuluvat tuohon valtakuntaan ja elävät hänen opetuksensa mukaisesti. Matteuksen evankeliumi sisältääkin useita Jeesuksen opetusten kokoelmia. Vuorisaarna (luvut 5–7) sisältää elämäntapaan ja uskonnolliseen elämään liittyviä opetuksia. Kaste- ja lähetyskäsky (luku 28) kehottaa viemään sanomaa Jeesuksesta kaikkialle maailmaan.

700-luvulta peräisin olevassa evankeliumikirjassa evankelistat on kuvattu tuttuina symboleina. Ihminen kuvaa Matteusta, leijona Markusta, härkä Luukasta ja kotka Johannesta.

Luukkaan evankeliumi on syntynyt 80–90-luvulla luultavasti Roomassa. Luukas kuvaa Jeesuksen pelastajana, jonka kohtaaminen muuttaa ihmisen elämän. Erityisen huomion kohteena ovat ihmiset, joita pidettiin yhteisössään syrjityssä asemassa. Tällaisia kuvauksia ovat esimerkiksi kertomukset laupiaasta samarialaisesta, Sakkeuksesta, syntisestä naisesta fariseuksen luona sekä tuhlaajapöjasta.

Johanneksen evankeliumi on syntynyt 100-luvulla todennäköisesti Syyriassa. Johannes korostaa Jeesuksen ja Jumalan läheistä yhteyttä. Jeesuksen tunnetut ”minä olen” -lauseet kuvaavat Jeesuksen merkitystä myös ihmisen ja Jumalan yhteyden välittäjänä. Näitä vertauskuvia ovat esimerkiksi valo, elämän leipä, hyvä paimen, viinipuu sekä tie, totuus ja elämä.

Apostolien tekojen lukija pääsee Paavalin mukana esimerkiksi Efesokseen, jossa jumalankuvia valmistavat hopeasepät nousivat kapinaan Paavalin julistuksen vuoksi. Muinainen Efesos, nykyinen Selcuk, sijaitsee nykyisessä Turkissa. Kuvan rauniot kuuluvat Efesoksen mahtavaan kirjastoon.

Historiakirja

Apostolien teot sisältää juonellisen historiallisen kuvauksen ensimmäisen seurakunnan elämästä. Kirjan kirjoittaja on sama kuin Luukkaan evankeliumin. Teksti on syntynyt 90-luvulla todennäköisesti Roomassa.

Apostolien teot alkaa kuvauksella, jossa Jeesuksen oppilaat saavat Pyhän Hengen. Tämän voiman rohkaisemana he alkavat julistaa sanomaa Jeesuksesta. Aluksi kuvataan julistustyötä juutalaisten keskuudessa Jerusalemissa. Tässä päähenkilönä on apostoli **Pietari**. Kun entinen kristittyjen vainoaja **Paavali** kokee uskonnollisen kääntymyksen, hän suuntaa kohti Antiokiaa ja aloittaa julistustyön ei-juutalaisten keskuudessa. Tämä aiheuttaa närkästystä Pietarin johtamassa seurakunnassa. Pietarin ja Paavalin näkemyseroa selvitetään apostolien kokouksessa. Kokouksen päätöksen mukaan evankeliumi ei ole tarkoitettu vain juutalaisille, vaan kaikille kansoille. Tämän seurauksena Paavali saa vapaat kädet lähetystyössään.

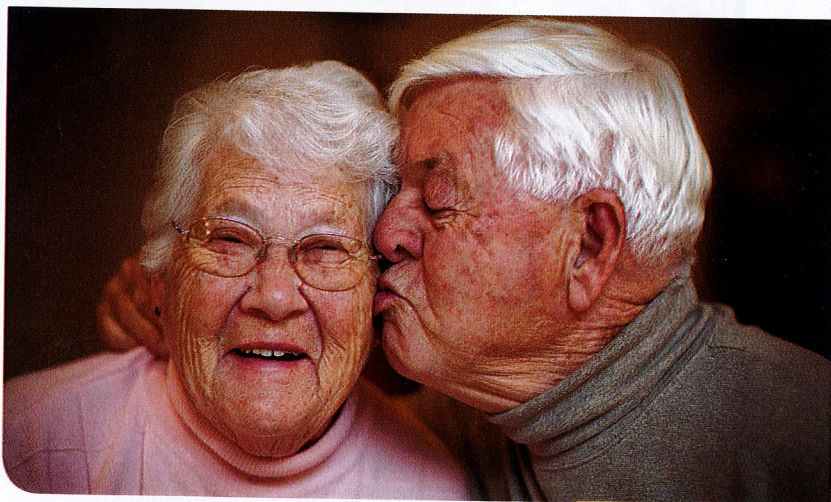
Luukas kuvaa värikkäästi, kuinka evankeliumi etenee paikkakunnalta toiselle, Jerusalemissa Syyriaan Antiokiaan, Kreikkaan ja lopuksi Roomaan. Välillä hän laajentaa kuvaustaan julistajien puheilla ja keskustelulla paikallisten ihmisten kanssa. Apostolien teot kertoo Paavalin kolmesta lähetysmatkasta, joiden tuloksena perustetaan useita seurakuntia. Kirja päättyy tapahtumaketjuun, jossa juutalaiset vangitsevat Paavalin Jerusalemissa, vievät hänet oikeuteen ja syyttävät kansankiihotuksesta. Paavali ve-

toaa kuitenkin Rooman kansalaisena keisariin, ja hänet viedään vangittuna Roomaan. Kirjoittaja jättää Paavalin elämän loppuvaiheet avoimiksi ja mainitsee vain, että Paavali asui Roomassa jonkinasteisessa vankeudessa kaksi vuotta.

Kirjeet

Uuden testamentin vanhimmat seitsemän kirjettä 50-luvulta ovat apostoli Paavalin kirjeet. Kaikki Paavalin kirjeet noudattavat samaa perusmallia. Alussa mainitaan kirjeen kirjoittaja ja vastaanottaja. Tämän jälkeen Paavali kiittää Jumalaa kaikesta hyvästä, mitä seurakunta on saanut osakseen. Sitten päästään varsinaiseen pääsisältöön, jossa Paavali opastaa seurakuntaa erilaisissa asioissa. Keskeisiä teemoja ovat usko, joka liittyy ihmisen Kristukseen sekä seurakuntayhteys, joka vahvistaa yksittäisen ihmisen uskoa. Kirjeen lopussa Paavali kertoo matkasuunnitelmistaan ja lähettää terveisiä ystävilleen.

Osa kirjeistä on kirjoitettu Paavalin nimissä, ja ne poikkeavat tyylistään Paavalin itsensä sanelemista kirjeistä. Todennäköisesti niiden kirjoittajat ovat olleet Paavalin työtovereita ja oppilaita. Nämä kirjeet ovat syntyneet Paavalin kuoleman jälkeen 70–100-luvuilla. Samoilta vuosilta ovat peräisin myös kirjeet, jotka on nimetty alkuseurakunnan kuuluisien johtajien nimiin. Tällaisia ovat Jaakobin kirje, kaksi Pietarin kirjettä, kolme Johanneksen kirjettä ja Juudaksen kirje.

”Niin pysyvät nämä kolme: usko, toivo, rakkaus. Mutta suurin niistä on rakkaus.” Ensimmäisen korinttilaiskirjeen 13. luvun rakkauksen ylistys luetaan usein avioliittoon vihittäessä.

Profeettakirja

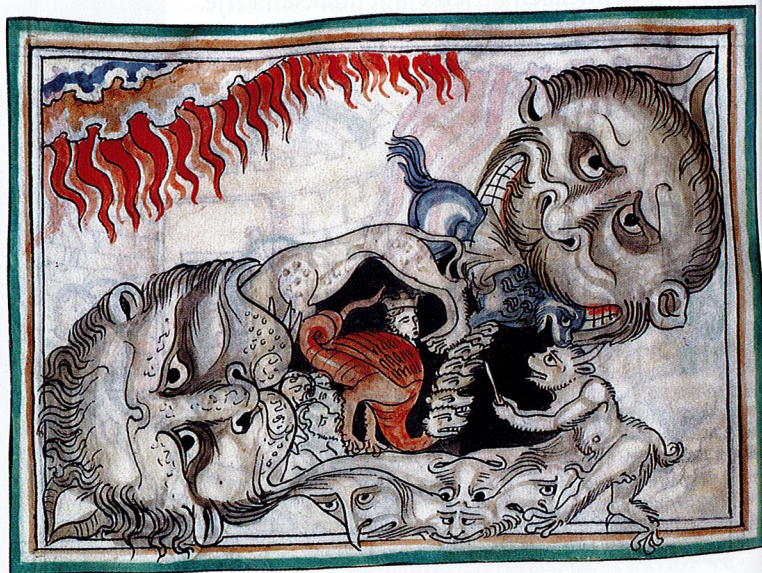
Johanneksen ilmestys on Uuden testamentin viimeinen kirja. Se on tyyliltään **apokalypsi** eli ilmestyskirja, jossa tekstin sanoma on piilotettu erilaisiin näkyihin ja symboleihin. Tekstin mukaan kirjoittaja on Johannes, ja kirja on syntynyt Vähässä-Aasiassa 90-luvulla. Johanneksen ilmestyksen syntyaikoihin Rooman keisarina oli Domitianus, jonka hallituskaudella kristittyjä vainottiin. Myös alkuseurakunnan omassa piirissä oli opillisia ristiriitoja. Elettiin siis monella tapaa turvatonta aikaa.

Johanneksen ilmestys kuvaa lopun aikojen kauhuja. Kristittyjä uhkaava paha puetaan kolmeen asuun, jotka ovat peto, lohikäärme ja väärä profeetta. Kirjaa tulkittaessa on ajateltu, että peto edustaa Rooman keisaria, lohikäärme paheellista Rooman valtakuntaa ja väärä profeetta keisarikulttia ja siihen liittyvää papistoa. Johannes kuvai-

lee juonellisesti etenevän ajanjakson, jossa Jumala ja Saatana ottavat mittaa toisistaan. Jumala on jo voittanut Saatanan Jeesuksen ristinkuolemalla, ja enää on jäljellä hänen lopullinen tuhoamisensa.

Lopun ajat alkavat, kun Kristus palaa maailmaan. Harmageddonin taistelussa Kristus voittaa Saatanan, joka vangitaan tuhanneksi vuodeksi. Tuona aikana Kristus ja häneen uskovat hallitsevat maailmaa. Tämän rauhan ajan jälkeen Saatana päästetään vielä irti, mutta tuhotaan sitten lopullisesti. Seuraa kaikkien kuolleitten ylösnousemus ja viimeinen tuomio. Jumalaan uskovat pääsevät taivaaseen ja muut tuomitaan kadotukseen. Lopulta luodaan uusi taivas ja uusi maa. Johannes rohkaisee tekstissään kristittyjä pitämään kiinni uskostaan epävakaa maailmassa.

Johanneksen Ilmestys on innoittanut monia taiteilijoita. 1200-luvulta peräisin olevassa Ilmestyskirjan kuvituksessa helvetin olennot nielevät kadotukseen joutuneita. On ihmisiä, joiden mielestä Johanneksen Ilmestys ei kuulu Raamatun kaanoniin. Esimerkiksi Luther oli sitä mieltä, että teksti ei tuo riittävästi esiin Kristusta ja hänen pelastustyötään.

Jerusalem

Jerusalem kaupungilla on pitkä historia. Paikalla on ollut asutusta jo 3500-luvulta eKr. Vanhan testamentin mukaan Daavid valloitti Jerusalemin noin vuonna 1000 eKr. ja teki siitä Israelin pääkaupungin. Hänen poikansa Salomo rakennutti sinne puolestaan valtavan temppelin, jonka babylonialaiset valloittajat tuhosivat vuonna 587. Tempeli rakennettiin uudelleen, mutta roomalaiset hävittivät sen lopullisesti vuonna 70 jKr. Tämän jälkeen Jerusalem oli pitkään syrjäinen Rooman siirtokunta.

300-luvulla Rooman keisari Konstantinus kiinnostui Jeesuksen elämästä ja rakennutti kirkon paikkaan, jossa perimätiedon mukaan sijaitsee Jeesuksen hauta. 600-luvulla Persia otti kaupungin haltuunsa, ja siitä lähtien Jerusalem on ollut monien maiden kiistakapula. Siellä on kolmen uskonnon tärkeitä pyhiä paikkoja. Jerusalemia piirittivät vuoronperään kristityt, muslimit ja juutalaiset. Nykyisin alueella on voimassa uskonnonvapaus, ja eri uskonnoilla ja kirkoilla on siellä omat pyhät paikkansa.

Via Dolorosan varrella on 14 asemaa eli Jeesuksen ristintien tapahtumapaikkaa. Kuvassa oleva viidennen aseman portti sijaitsee paikassa, jossa Simon Kyreneläinen sai kannettavakseen Jeesuksen ristin.

Jeesus on vangittuna todennäköisesti noussut.

Reitti, jota Jeesus kulki temppelialueelta Golgatalle ristiä kantaen, on nimeltään Via Dolorosa, kärsimysten tie. Reitti päättyy Pyhän haudan kirkkoon, jonka vanhimmat rakennelmat ovat jo 300-luvulta. Kirkon sisällä ovat perimätiedon mukaan Jeesuksen ristiinnaulitsemisen paikka Golgata ja Jeesuksen hauta. Jeesuksen taivaaseenastumisen kerrotaan tapahtuneen Öllyvuorella, jossa sijaitsee nykyisin Taivaaseenastumisen kappeli.

TEHTÄVIÄ

1. Miten evankeliumit ovat syntyneet?
2. Mitä tarkoitetaan käsitteellä synoptiset evankeliumit?
3. Mitä asioita Jeesuksesta korostaa evankeliumissaan
  - a) Matteus b) Markus
  - c) Luukas d) Johannes?
4. Mikä on Apostolien tekojen pääsisältö?
5. Pohdi, mikä merkitys oli kirjeillä, joita alkuseurakuntaan lähetettiin.
6. Millä tavalla Johanneksen ilmestys eroaa muista Uuden testamentin kirjoista?
7. Tarkastele oppikirjan kuvia sivuilla 36–43.
  - a) Valitse kuva, joka kertoo siitä, että Uusi testamentti on luonteeltaan historiallinen kirjakokoelma. Perustele valintasi.
  - b) Valitse kuva, joka kertoo siitä, että Uusi testamentti on luonteeltaan uskonnollinen kirjakokoelma. Perustele valintasi.